

Sildemåke *Larus fuscus*

Global utbredelse

Sildemåken er vidt utbredt i den nordlige palearktiske region, fra England og Island i vest, sør til Frankrike og nordvestre Spania, gjennom Fennoskandia og Sibir og til Taimyrhalvøya i øst. Innen dette utbredelsesområdet finnes mange lokale populasjoner som er mer eller mindre forskjellige fra hverandre, og som er inndelt i ulike underarter.

Norsk utbredelse og habitatvalg

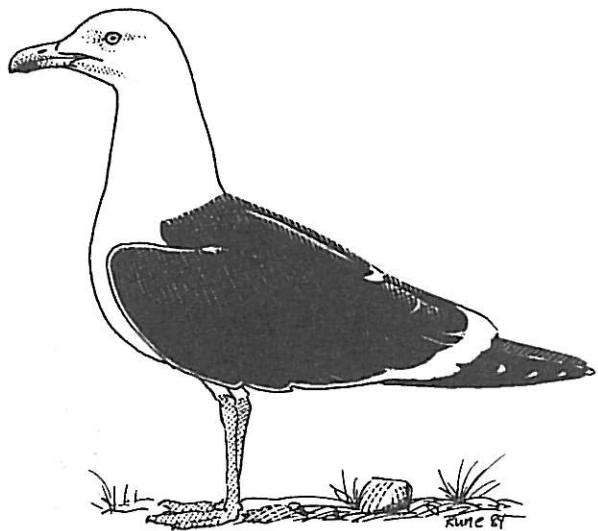
I Norge har vi to underarter av sildemåken som opptrer som hekkefugler, nemlig *intermedius* og *fuscus*. Den vestlige underarten *graellsii* besøker også norskekysten, og ett par har nylig hekket på Røst (T. Anker-Nilssen pers. medd.). Underarten *intermedius* har sitt utbredelsesområde på kyststrekningen Møre-Bohuslän, mens *fuscus* forekommer på strekningen Sør-Trøndelag-Finnmark. Dagens utbredelse avviker ikke vesentlig fra det som er kjent fra tidligere, men det er av interesse å legge merke til innlandshekkingen i Sør-Trøndelag. Dette hekkeforsøket skjedde i 1983, under perioden med akutt næringsmangel på kysten, men parene mislyktes med å få noen unger på vingene (G. Bangjord pers. medd.). Samme år hekket sannsynligvis ett par på myrene ved Soagojavri, Kautokeino i Finnmark (G. Bangjord pers. medd.).

Sildemåken hekker i kolonier i skjærgården; helst i minkfrie områder og da gjerne langt fra fastlandet. Her foretrekker den beskyttede reirhabiter på bakken, gjerne i frodig vegetasjon. På Tarva kalles den «myrmåse», noe som henspiller på hekkehabitatet her. Andre mer uvanlige reirhabitat benyttes også, spesielt når den blir presset ut fra mer optimale hekkehabitat av gråmåken som den ofte hekker i blandete kolonier med. På enkelte lokaliteter kan imidlertid konkurransepresset fra gråmåken bli så stort at sildemåken bare hekker tallrikt i områdene utenfor hovedområdene for gråmåken.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Bestandsutviklingen for de to norske underartene har vært radikalt forskjellig siden sist på 1960-tallet. Da ble bestanden av *intermedius* anslått til å være på omkring 5800 par (Barth 1968). Selv om dette er et minimumsanslag, er det klart at det har skjedd en betraktelig bestandsøkning fram mot 1980 for denne underarten (Toft 1983, Røv 1986). Situasjonen er imidlertid ikke entydig positiv, da bestanden i Sogn og Fjordane har vist en tilbakegang på 90% siden 1983, og i Rogaland har bestanden økt i de vernetede områdene, men avtatt ellers (Lorentsen 1990). I 1993 ble det tallet 13.589 reir i Vest-Agder, der den største kolonien var på 2500 par (F. Jørgensen pers. medd.).

For *fuscus* er situasjonen mer alvorlig. Et eksempel som belyser dette er fra den sørligste kjente hekkekolonien, på Tarva i Sør-Trøndelag, der hekkebestanden var på omlag 2000 par i tidsrommet 1950-1970. I 1970 fikk vi imidlertid de første varslene om at noe var galt, da bare 35-40 par ble funnet hekkende,

og året etter var antall hekkende par ytterligere redusert. I Trøndelag og Nordland, som utgjør kjerneområdet for *fuscus*, er bestandsnedgangen beregnet til å ligge på mellom 70-90% fra 1970 til midten av 80-åra (Røv 1986). I Nordland ble hekkebestanden i 1980-83 anslått til ca. 2000 par, de fleste på kysten av Helgeland. I 1988 ble det konkret bare funnet 29 reir i dette området, men året etter var situasjonen igjen noe bedre med i alt 333 reirfunn (Lorentsen 1990).

Det er framsatt to hypoteser for denne sterke bestandsnedgangen: (1) De voksne fuglene er eksponert for miljøgifter (*fuscus* har andre trekkruiter enn *intermedius*). (2) Det er ikke tilstrekkelig næring (som hovedsakelig består av små fisk) på hekkekolonitene. Undersøkelser på hekkeplassene og miljøgiftanalyser av voksne fugler understøtter den siste hypotesen (Bevanger & Thingstad 1990). Konkurransespektet ovenfor gråmåke synes også å kunne spille inn, spesielt ettersom gråmåken i år med stor næringsknapphet opptrer som en effektiv predator overfor sildemåken.

Hekkebiologi

De sørnorske populasjonene ankommer i april-mai, mens de nordnorske innfinner seg gjerne først i begynnelsen av juni. Eggleggingstidspunktene er nærmest identiske innen populasjonene av *intermedius*, rundt midten av mai, mens *fuscus* ikke starter før månedsskiftet mai/juni på Tarva i Sør-Trøndelag og enda om lag 14 dager senere i Troms og Finnmark. Rugetiden er oftest henimot 27 døgn, og ungene forlater reiret kort tid etter klekking, slik at de i tiden fram til flygedyktig alder (35-40 døgn gamle) kan gjemme seg i vegetasjonen utenom reirlokalteten.

Trekkforhold

Våre to norske underarter har forskjellige trekkruiter og overvintringsområder. Underarten *intermedius* drar hovedsakelig til kystene av SV-Europa og NV-Afrika, mens *fuscus* normalt drar sør og sørøst over land til Middelhavet og Svartehavet, der noen overvintrer. De fleste synes imidlertid å fortsette videre sørover, og *fuscus* er en vidt utbredt vintergjest i Øst-Afrika.

Per Gustav Thingstad

Sildemåke *Larus fuscus*

306 ● Konstatert hekking

116 ● Sannsynlig hekking

143 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

